

Resim Sanatındaki Natürmort Olgusunun Fotoğraf Sanatındaki Yansımaları

The Reflections Of The Still Life In Painting In Photography

ÖZET

Natürmort Fransızcadan resim literatürüne girmiş kelimelerden birisidir. Konusu cansız nesnelere veya varlıklar olan sanat eserine natürmort denilir. Fransızcada “doğa” için kullanılan “natura” ile “ölü” için kullanılan “morta” kelimelerinin birleşimiyle Türkçeye “ölü doğa” yahut “ölü tabiat” olarak çevirebileceğimiz resim sanatı için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Natürmort terimi ilk olarak 17. Yüzyılda Hollandalı ressamlar tarafından kullanılmış ve nesnelere merkeze alınmasıyla ortaya çıkmış bir türdür. Hollanda Altın Çağ sanatçıları, detaylı çiçek tablolarını bir adım daha ileriye taşımışlardır. Memento Mori “ölmek zorunda olduğunu hatırla” anlamına gelen akımın tablolara yansımaları olan Vanitas sanat akımı; tablolara hayatın geçici doğasına dair ipuçları yerleştirerek dönem natürmortlarına daha gizemli ve gotik bir hava katmıştır. Bu ipuçları genellikle kesilmiş çiçekler, kafatasları, mum, mumluklar ve devrik kum saatleri gibi zamanın sonunu tasvir eden objelerden oluşan kompozisyonlardır. Vanitas resimler, memento morilerin aksine keyif veren dünyevi zevkleri de kompozisyonda sergilemiştir. Bunlardan bazıları müzik aletleri, şarap ve kitap gibi objelerdir. Resim sanatında görülmeye başlanan bu tür, fotoğrafın icadıyla fotoğraf sanatında da sık olarak kullanılmaya başlanmıştır. Natürmort fotoğrafçılığın biçimsel olarak fotoğraf sanatında nasıl bir yer kapladığı, günümüzde natürmortun hangi alanlarda kullanıldığı çalışmanın ana konusudur. Bu makale bir araştırma makalesidir. Çalışmanın sonunda elde edilen bulgulara göre, fotoğrafta natürmort tarzı, içerik olarak natürmort resimle benzerdir. Günümüzde reklam fotoğrafları, 17.yüzyılda Hollanda’da ortaya çıkan natürmort resim türünün birer yansımasıdır.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf, Natürmort, Resim

ABSTRACT

Still life is one of the words that entered the painting literature from French. A work of art whose subject is inanimate objects or beings is called a still life. It emerges as a concept used for the art of painting, which we can translate into Turkish as "dead nature" or "dead nature" by combining the words "natura" used for "nature" in French and "morta" used for "dead". The term still life was first used by Dutch painters in the 17th century and is a genre that emerged by putting objects in the center. Dutch Golden Age artists took detailed flower paintings a step further. Memento Mori is the Vanitas art movement, which is the reflection of the movement, which means "remember that you have to die"; By placing clues about the temporary nature of life in paintings, he added a more mysterious and gothic atmosphere to the still lifes of the period. These clues are often compositions of objects depicting the end of time, such as cut flowers, skulls, candles, candle holders, and overturned hourglasses. Vanitas paintings, unlike memento moris, also exhibited pleasurable earthly pleasures in the composition. Some of these are objects such as musical instruments, wine and books. This genre, which started to be seen in the art of painting, has also been used frequently in the art of photography with the invention of photography. The main subject of the study is how still life photography occupies a formal place in the art of photography and in which areas still life is used today. This article is a research paper. According to the findings obtained at the end of the study, the still life style in photography is similar in content to still life painting. Today, advertising photographs are a reflection of the still life painting genre that emerged in the Netherlands in the 17th century.

Keywords: Photography, Still life, Pictures

GİRİŞ

Natürmort nedir diye sorulduğunda buna şu şekilde cevap verilebilir; Natürmort, genel olarak birbiriyle mantıksal bütünlük oluşturacak bitki, yiyecek, ev eşyası gibi nesnelere bir arada kullanıldığı sanatsal betimlemedir. Bu nesnelere birbiriyle uyum ve ilişki içerisinde olacak şekilde seçilir ve yansıtılır. Bu uyumu oluşturan öğelerin birçoğunda bir örtülü olarak yansıtılan sembolizm vardır. Belirli konularda ve özellikle dini tasvirlerin yasaklandığı bir dönemde ressamlar tarafından resim içinde kullanılan bu nesnelere çeşitli anlamlar verilmeye çalışılır. Natürmort sanatının ilk örneklerine Antik Yunan mozaiklerinde ve Mısır mezarlarında rastlansa da tam anlamıyla 17. yüzyılda Hollanda’da ortaya çıktığı kabul edilmiştir. 17. yüzyılda ortaya çıkan Natürmort sanatı tarih boyunca gelişerek ve fotoğrafın icadıyla günümüzde reklam fotoğrafçılığının temelini oluşturmuştur. Bu makalede amaç,

Duygu Yaprakçı¹
İsmail Erim Gülaçtı²

How to Cite This Article

Yaprakçı, D. & Gülaçtı, İ.E. (2023). “Resim Sanatındaki Natürmort Olgusunun Fotoğraf Sanatındaki Yansımaları” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:108; pp:5710-5720. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.68297>

Arrival: 11 January 2023
Published: 28 February 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lis. Öğr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Bölümü, İstanbul, Türkiye ORCID:0000-0003-3006-4745
² Dr.Öğr.Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Bölümü, İstanbul, Türkiye ORCID: 0000-0002-6786-479X

natürmortun tanımını yaptıktan sonra kısaca tarihine değinerek, natürmortun fotoğraf sanatında nasıl bir yer kapladığını belirlemek, natürmort fotoğrafların tasarımsal ölçülerini değerlendirmek ve günümüzde reklam fotoğrafıyla olan ilişkisini değerlendirmektir. Çalışmanın yöntemi kesitsel kaynak taramasına dayalı betimsel bir çalışmadır. Bu makalede Natürmort Sanatı genel olarak dokuz ana başlıkta ele alınır. Bunlar; Natürmortun tarihsel gelişimi, 17. yüzyılda natürmort sanatı, 18. yüzyılda natürmort sanatı, 20. yüzyılda natürmort sanatı, Osmanlı'da natürmort sanat akımı, Fotoğraf sanatında Natürmort, Fotoğrafta natürmort sanatının tasarım öğeleri, Reklam fotoğrafçılığının tarihsel gelişimi ve sonuç bölümüdür.

NATÜRMORT KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

“Natürmort olgusunun ilk örnekleri olarak Antik Yunan sanatı ve Mısır mezarlarındaki mozaikler gösterilir. Her ne kadar ilk örnekleri bu dönemde ortaya çıkmış olsa da tam manasıyla kendini göstermesi 17. Yüzyılı bulmaktadır. Natürmortun tam anlamıyla ortaya çıktığı bu yüzyıl natürmort sanatı için önemli bir tarih olmuştur. Natürmort sanatı 17. Yüzyıl Hollanda sanatında ilk olarak resim ve mozaiklerle günlük eşyalar içinde görülmekteydi.” (Eroğlu, 2003, 256).

17. Yüzyılda Hollanda sanatına baktığımızda dinin etkisinden kurtulan ressamalar, kendilerini farklı alanlarda geliştirebilmişlerdir. Bazıları portre, bazıları ölü doğa alanında çalışmalar yapmıştır. Natürmort kavramı kendisini ilk olarak yiyecek resimleriyle göstermiştir. Döneminin birçok ünlü ressamı yaptıkları meyve ve bitki kompozisyonlarıyla ayrıca ışığın ve gölgenin gücünü kullanarak çok güçlü eserler ortaya çıkarmıştır. Sanatçılar değişik nesnelere şiirsel bir kompozisyonla bir araya getirmişler ve izleyiciye bu nesnelere bir şiirsellik içinde yansıtılmışlardır. “Natürmort, insanların sürekli aşına olduğu, kendi hayatlarında olan, dokunabildikleri, koklayabildikleri nesnelere.” (Leppert, 1996, 67-68). Natürmort sanatı tüm bu özellikleriyle, portre ve manzara türünün aksine sanatçıya daha fazla özgürlük tanımaktaydı. Manzara resimlerinde hava şartları değişebilir, portre resimlerinde figürler değişebilir ve resime daha sonra devam edilmek zorunda kalılabildi. Fakat natürmort resimde tüm bu olumsuz durumlar yok olmuştur.

“Natürmort türü, bilhassa 1600'lü yıllardan önce daha çok dinsel ve alegorik sembolizm ile alakalı objeleri betimlemektedir. Ardından modern sanat döneminde natürmortta üç kaçıllı perspektiften vazgeçilmiş, daha çok iki kaçıllı perspektif tercih edilmiştir. 20.yy.'ın son döneminde, modern sanatta malzeme olarak karışık medya, fotoğraf, bilgisayar, video ve ses medyalar kullanılmaya başlanmıştır Günümüzde modern sanat bağlamında üretilen çoğu eser natürmort sanatının bir parçası sayılmaktadır. Natürmort, resimsel düzlemde objeyi ele alan, biçimsel çözümlerini ve manalarını bu konu çerçevesinden üreten bir türdür.” (Keser, 2009, 432).

17. YÜZYIL RESİM SANATINDA NATÜRMORT OLGUSU

17.yy'a kadar 'natürmort' terim olarak kullanılmamıştır. Bu döneme kadar natürmort teriminin yerine, meyve parçası, büyük ziyafet, yemek masası ve kahvaltı anlamına gelen (fruit piece, banquet, onbijt) gibi sözlükler kullanılmıştır. "Natürmort" terimi ilk defa Hollandalılar tarafından kullanılmıştır. Önceleri stilleven olan Hollandaca bu kelime bir yüzyıl sonra Fransa'da Nature-morte terimiyle eşanlamlı olarak kullanılmıştır. Fransızca'da nature; doğa, morte ise cansız, ölü anlamına gelmektedir. 18. Yüzyıl başlarında Hollandalı sanat tarihi yazarı Houbraken 'still leben' (hareketsiz doğa) sözcüğünü kullanmıştır. Bu sözcük Almanca'da 'stilleben' İngilizcede ise 'still life' olarak kullanılmıştır. (Alemdar, 2004, 10) Türkçe'de 'ölü doğa' olarak tanımlanan natürmort sanatında ilk zamanlar dinsel, tarihsel ve manzara gibi konular ele alınmıştır. Daha sonra konu çeşitliliği artmıştır.

17. yüzyılda bulunan natürmort resimlerine güçlü bir örnek olarak Peeter Sion'un "Vanitas Still Life With Skull" isimli eseri gösterilebilir. Bu resimde güçlü kontrast renkleri kullanılmıştır. Ölüm konulu resimlerin aksine sıcak tonlar hakimdir. Aynı zamanda kuru kafa, eriyen mum ve zamanın gelip geçiciliğini anlatan kum saati ölüm fikrini güçlendirmektedir. Masanın üzerinde duran portre gençlik çağına gönderme yaparken solan güller ise gençliğin bir daha gelmeyeceğini anlatmaktadır. Resimde ilk dikkat çeken öğelerden olan duvarda asılı eskizde, dua ederken kendisine doğru gelen ölüm meleğini dehşet saçan gözlerle izleyen insan kompozisyonda gerilimi arttırmaktadır. Dönemin 'Memento Mori' algısını yansıtan birçok öğe bu resimde görülmektedir. (Resim 1)

Resim 1.Peeter Sion “Vanitas Still Life With Skull” 64.2x80 cm. Yağlıboya, 1637-1695.

Kaynak: <http://stilllifequickheart.tumblr.com/post/5864403843/peter-sion-vanitas-still-life-17th-century>

Michelangelo Merisi da Caravaggio ‘Sepetteki Meyveler’ adlı eserinde dünyevi meyveleri resmetmiştir. Bu meyveler olgun elma, armut, incir ve üzümle oluşmaktadır. Meyvelerin bazı kısımlarında oluşan çürümeler ve yapraklarındaki sararmalar hayatın kaçınılmaz sonunu göstermektedir. Meyveler süslü, parlak değildir. Her şey doğada olduğu gibidir. Doğaldır. Arka planda meyve kompozisyonunu ön plana çıkarmak için düz renk kullanılmıştır. (Resim 2)

Resim 2 Michelangelo Merisi da Caravaggio (1571 – 1609) Sepetteki Meyveler

Kaynak: [https://en.wikipedia.org/wiki/Basket_of_Fruit_\(Caravaggio\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Basket_of_Fruit_(Caravaggio))

18.YÜZYIL RESİM SANATINDA NATÜRMORT OLGUSU

18. Yüzyıl resim sanatında sanatçılar için eserleri olabildiğince gerçekliğe uygun resmetmek çok önemli olmuştur. Üç boyutluluk ışık gölge ile desteklenerek nesnelere uygulanmıştır. Dinin etkilerinden kurtulmak daha çok günlük konulara yönelmeyi sağlamıştır. Nesnelere üzerlerindeki desen ve kıvrımlara kadar ustalıkla resmedilmiştir. “18. yüzyılın en büyük natüremort sanatçılarından biri Baptiste-Simeon Chardin'dir. Resimlerinde renk uyumu bulunmaktadır. Chardin resimlerinde nesnelere gösterişten uzak, renk armonileriyle harmanlanmış kendine özgü üslup ile kullanmıştır. Barok dönemin ustalarının sık sık eserlerinde kullandığı gümüş kaplar üzerine düşen ışık ve yansımaları ustaca resmetmiştir. Eserlerindeki basit kompozisyonlarında tonlamaları dengelidir.”(Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008, s. 1196). Jean Baptiste Simeon Chardin'in eserleri 18. Yüzyılda natüremort olgusunu anlamakta güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Jean Baptiste Simeon Chardin'in “Kaseli Natüremort” resminde dengeli kompozisyonu ve renk uyumuyla dönemin güçlü natüremort örneklerinden biri olmuştur. Resimde genellikle hem objede hem arka planda aynı renk tonu kullanılmıştır. Barok dönem resimlerinde sıkça kullanılan gümüş eşyalar bu resimde de güçlü bir şekilde resmedilmiştir. Kompozisyonun sol tarafındaki gümüş bardak ışık ve gölge ile dokuyu izleyiciye başarılı bir şekilde göstermektedir.

Resim 3 Jean Baptiste Simeon Chardin Kaseli Natürmort (1750)

Kaynak: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-c/chardin-jean-baptiste-simeon/jean-baptiste-simeon-chardin-kaseli-naturmort-132/>

Barok dönem ressamlarından önemli bir yere sahip Osias Beert the Elde (1580-1624) yaptığı yemek kompozisyonlarıyla tanınmıştır. Resimde kullandığı objeler genellikle daire formundadır. Kaseleri, bardakları simetrik bir biçimde resmin etrafında toplamıştır. Kullandığı daire formundaki kapların aksine uzun şarap bardaklarıyla şekil dengesini sağlamıştır. Nesnelere birbirlerinin üstüne binmeyecek şekilde başarılı bir biçimde dizmiştir. Sanatçının resmettiği yemek türleri genellikle ihtişamlı, güzel sunulmuş üst sınıfa ait insanlara hitap eden yemekler olmuştur. Çeşitli hamur işleri, midye, balık, yengeç gibi yemek türleri sanatçı tarafından kullanılan yemek türleridir. (Resim 4)

Resim 4 Osias Beert the Elde İstiridye ve Hamur İşleri ile Natürmort (1610)

Kaynak: <https://www.wikiart.org/en/osias-beert/still-life-with-oysters-and-pastries-1610>

Willem Kalf (1619-1693) ise natürmortta daha çok ihtişamlı objeleri kullanmayı tercih etmiştir. Genellikle resimlerinde koyu tonlar hakimdir. Işık çok dar bir alandan gelmektedir. İhtişamlı objelerin yanında çoğunlukla bir soyulmuş meyveye yer vermiştir. Örnek *Still Life with Nautilus Cup* (Notilyus Bardak Natürmortu) isimli resmidir. (Resim 5).

Resim 5 Willem Kalf (1619 – 1693) Notilyus Bardak Natürmortu (1662)

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Still_Life_with_Chinese_Bowl_and_Nautilus_1662_Willem_Kalf.jpg

20. YÜZYIL RESİM SANATINDA NATÜRMORT OLGUSU

20. yüzyıla geldiğimizde natürmort kübizm akımında karşımıza farklı bir teknikle çıkmaktadır. Kübist sanatçılar tek perspektif yerine çok perspektifli çalışmışlar ve natürmortu farklı açılardan resmetmişlerdir. Kübist sanatçılar, özellikle Picasso ve Braque gibi önemli sanatçılar natürmortta nesnenin sınırlarını kaldırmışlar ve nesnelere olduklarından farklı göstermişlerdir. Kübist anlayışta nesnelere bağımsızlığa ulaşılmıştır. Gazete, kitap, şişeler, bardak, sandalye gibi eşyalar kübist sanatçılar tarafından kullanılmıştır. Pablo Picasso'nun *Jug, Candle and Enamel pan* (Sürahi, Mum ve Güveç) adlı eseri 20. Yüzyılın natürmort sanatını göstermektedir. (Resim 6)

Resim 6 Pablo Picasso (1881-1973) Sürahi, mum ve güveç (1945)

Kaynak: <https://www.arthipo.com/tr-tr/pablo-picasso-surahi-mum-ve-guvec.html>

“20. yüzyılda Pierre Bonnard, Carlo Carra, Henri Rousseau, Emil Nolde, Paul Klee, Fernand Leger, Maurice de Vlaminck, Henri Matisse, André Derain, Chaim Soutine, Piet Mondrian, Salvador Dali ve Joan Miro gibi sanatçıların da natürmort konulu resimleri vardır. Duchamp'la objenin kendisi kullanılmıştır. Marcel Duchamp hazır nesneyi sanatsal ve estetik boyut kazandırarak sunmaktadır. Yaratmanın değil düşüncenin ve seçimin önemini vurgulamaktadır. 20. yüzyılda ölü doğa nesne biçime dönüşmektedir. Pop sanatta ise nesnelere tüketim toplumunun günlük kullanım ürünleridir. Bu ürünler tarafsız ve eleştirisiz bir şekilde nesnellik içinde resme girmektedir. Sanatın içine tüketim dünyasını katan Tom Wesselmann, Richard Hamilton, Andy Warhol gibi ressamlar, deterjan paketleri, konserve kutuları, kola şişeleri gibi endüstriyel ürünler kullanmışlardır” (Krausse, 2005, 116–117).

Henri Rousseau'nun natürmort örneğine bakıldığında, yeşilin ve kırmızının ton olarak hâkim olduğu ‘Çiçek Demeti’ eserinde gerçekte üç boyutlu olması gereken bir mekânın iki boyutlu resmedildiği görülmektedir. Hem objede hem arka planda aynı tonların kullanılması ve kompozisyonun genelinde ışık ve gölgenin olmaması üç boyutluluk hissini azaltmıştır. Aynı zamanda kompozisyonun genelinde dengeli bir ton hakimdir. Çiçek türlerinin birbirlerini sağ ve sol tarafta tekrar etmesi de bu dengeye katkıda bulunmuştur. (Resim7)

Resim 7 Henri Rousseau (1844 – 1910) Çiçek Demeti (1909 -1910)

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Henri_Rousseau_-_Bouquet_of_Flowers_with_an_Ivy_Branch.jpg

FOTOĞRAF SANATINDA NATÜRMORT OLGUSU

“Fotoğraf makinasının icadından önce yüzyıllar boyunca karanlık oda anlamına gelen Camera Obscura kelimesi kullanılmıştır. Camera Obscura yerine iğne deliği kamera da denilmiştir. Bir kutunun önüne açılan küçük bir delikten, kutunun içindeki yağlı kağıdı, kutunun önünde duran objenin baş aşağı görüntüsünü pozlamakla işleyen bir sistem olarak kullanılmıştır. Daha sonra 1839 yılında fotoğraf tam anlamıyla icat edilmiştir ve insanlığa tanıtılmıştır. Fotoğrafın icat edilmesinin yapıtaşını 1826 yılında Nicephore Niepce’nin bir doğa görüntüsünü uzun bir süreyle pozlayarak almayı başarabilmesi olmuştur. Daha sonra Daguerre onu takip etmektedir. Fransa’da Daguerre fotoğraf üretmek için ilk sistemi kurmuştur. Bu sistemle üretilen fotoğraflara kendi adı olan Daguerrotype ismini vermiştir. Bu Daguerrotype’lar gümüş levhalar üzerine basılan fotoğraflardır.” (Ceylan, 1988, 44)

“Daguerrotype’ların kullanılmasından önce Henry Fox Talbot, 1833 yılında ‘fotogram’ adını verdiği kendi fotoğraf basma yöntemini geliştirmiştir. Bu sistemde Daguerre’den tamamen farklı teknik ve malzemeler kullanmıştır. İlk zamanlar kalitesi oldukça kötüydü fakat daha sonra negatiften pozitif baskı yöntemini keşfetmesiyle fotoğraf tarihinde devrim yaratmıştır. 1839 yılında Hippolyte Bayard, natürmort çekimlerinde olduğu tarihteki ilk halka açık fotoğraf sergisini yapmıştır.”(Font-Réaulx, 2012, 184).

L’Atelier de l’artiste adlı eserinde Daguerre yaklaşık 15-20 dakika uzunlukta pozlama yapmıştır. Tekniğin yanında fotoğrafta sanatsal bir yaklaşım da söz konusudur. Işık ve gölgenin oluşturduğu kontrastlık, kullanılan yapay çocuk kafaları, objelerin dokuları vurgulu bir anlam katmıştır. Diğer bir deyişle Daguerre bu fotoğrafta nasıl fotoğraf üretilir sorusundan çok konunun sanatsal bağlamda üretilmesine de dikkat etmiştir. (Resim 8)

Resim 8 Louis Daguerre - L'Atelier de l'artiste – 1837

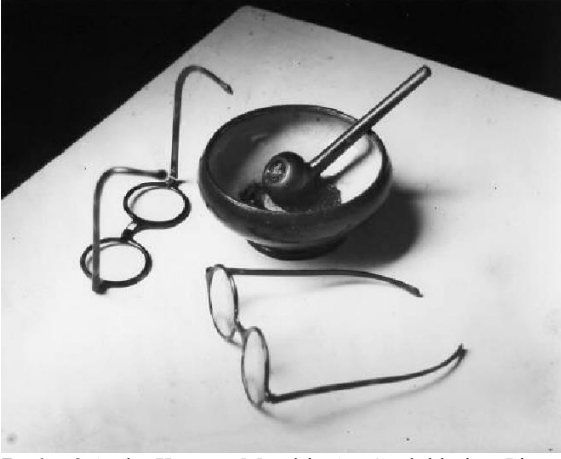
Kaynak: https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Daguerrotype_Daguerre_Atelier_1837.jpg

“Tüm gelişmelerin sonunda insanlar ‘Yeni tekniklerle nasıl fotoğraflar üretilebilir?’ sorusuyla yeni deneyimler edinmişlerdir. Camera Obscura’da beliren görüntünün sabitlenebileceği, 1839 yılının Ocak ayında tüm dünyaya açıklandığında insanlar yaratıcılık konusunda sınır tanımayacağı düşünülmüştür. Bu dönemde çekilen fotoğraflar, yeni teknikler vasıtasıyla neler yapılabileceğini göstermiştir. Daha sonra bunlar birer sanat eserine dönüşmüştür.” (Hacking, 2015, 9)

“Fotoğraf tarihine bakıldığında fotoğrafın icadıyla birlikte yeni baskı tekniklerine olan önem kadar ortaya kaliteli sanat eserleri çıkarmaya da önem verilmiştir. Sanatçılar sürekli gelişen fotoğraf baskı teknikleriyle kendi sanatlarını ortaya koymuşlardır. Natürmort fotoğrafın dışında portre fotoğrafçılığı da gelişmiştir. Dönemin önemli kişilerinin portre çekimleri birer belge niteliği kazanmış ve dünyanın öbür ucundaki insan tarafından bile görülebilir hale gelmiştir. O güne kadar bir yeri daha önce hiç görmemiş olan bir kişi sadece zihninde canlandırabiliyorken, fotoğraf sayesinde görebilir hale gelmiştir. Böylelikle farklı bölgelerde yaşayan insanlar arasında iletişim gelişmiş ve sınırlar kalkmıştır.” (İlkyaz, Şahin D., 2014, 167).

“Bu dönemde fotoğrafın bir sanat olarak kabul ettirilmeye çalışılması ve aynı zamanda ticarileştirilme çabası kendi içinde çelişkili gibi gözükse de fotoğraf sanatı herkesin yapabileceği bir sanat olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Fakat dönemin ünlü şairi Baudelarie, fotoğrafı bir sanat dalı olarak kabul etmez ve bilime hizmet eden bir zanaat olarak niteler. Fakat fotoğrafın ilgi çeken bir buluş olduğunu düşünen halkın yeni uğraşı ise, Baudelarie’in düşüncesinin aksine fotoğraf olmuştur.” (Price, 2014, 48)

Dönemin sanatçılarından Andre Kertesz, ‘Mondrian’ın Gözlükleri’ adlı fotoğrafında objelerin yerleşimine bakıldığında kurgusal değil de anlık fotoğraf izlenimini oluşturmaktadır. Kertesz’in fotoğraflarında kullandığı objeler, obje sahibinin hayatıyla ilgili bilgiler verip izleyici bilgilendirmektedir. (Resim 9)

Resim 9 Andre Kertesz, Mondrian'ın Gözlükleri ve Pipo, 1926

Kaynak: <https://www.phillipscollection.org/collection/paris-mondrians-glasses-and-pipe>

FOTOĞRAF SANATINDA NATÜRMORT OLGUSUNUN TASARIM ÖĞELERİ

Thomas Richard Williams'ın Zamanın Kumları adlı çalışması incelendiğinde natürmort resim sanatından da esintilerin olduğu görülür. "Memento Mori" temasının işlendiği resimlerle benzerlik gösterir. Kafatası tek başına bir "mememto mori"dir; ölümlü olduğumuzu hatırlatır. Alegorik geleneğin sembolizmi içinde, tek tek unsurların anlamları, yan yan geldikleri objeler vasıtasıyla değişir. Bir pusula ile eşleştirildiğinden, bu kafatası melankoliyi simgeliyor. Pusulanın tek başına taşıdığı anlam ise olgunluktur. Kum saatinin aşağı süzülen kumları, yaşamın sonsuz olmadığını hatırlatır. Resim sanatında kum saati genellikle ölümü temsil eder. (Resim 9)²

Resim 9 The Sands of Time a Williams daguerreotype stereograph (1850 - 1852)

Kaynak: <https://www.magnoliabox.com/products/the-sands-of-time-ql-d-140410-1355>

"Roger Fenton'ın mermer ve kumaş üzerine yerleştirdiği meyve ve çiçeklerle bezeli kalabalık natürmort kompozisyonlardan elde ettiği 40'tan fazla negatif, 1860 yazında hızla gerçekleştirilen bir dizi çekimin sonrasında ortaya çıkmıştı. Fenton, aynı meyveleri birden fazla görüntüde kullanmıştı ki, dikkatli bakıldığında meyvelerin çürümeye başladığı görülür. Fotoğrafın sağ tarafında duran elma, Fenton'ın pek çok natürmortunda yer almanın getirdiği çiziklerle kaplı. Bol bol meyve ve çiçeği öbekler halinde üst üste yığarak çağdaşı olan Viktoryen ressamlar Georger Lance ve Edward Ladell'in işlerinde de görülebileceği klasik natürmort geleneğini sürdürüyor. (Resim10)³

Resim 10 Roger Fenton (1819-69) Fruit and Flowers (1860)

Kaynak: <https://collections.vam.ac.uk/item/O1441152/flowers-and-fruit-photographs-fenton-roger/>

² Fotoğrafın Tüm Öyküsü - Juliet Hacking (sy.62,63,64)

³ Fotoğrafın Tüm Öyküsü - Juliet Hacking (sy. 122,123)

“Jan Groover (1943-2012) mutfak gereçlerini kullandığı natürmortlarıyla tanınır. Groover’ın kendine özgü bakışı spatula, kaşık, bıçak ve yumurta kapları gibi gündelik nesnelere dönüştürür ve onları sanatsal kompozisyonlar haline getirir.” (Resim 11)

Resim 11 Jan Groover (1943-2012)

Kaynak: <https://www.moma.org/artists/2358>

Robert Mapplethorpe (1946-89) 1970’lerin sonlarından 1989’da yaşamını yitirdiği güne kadar geçen süreçte pek çok farklı çiçeği konu alan natürmortlar üretti. Laleler, orkideler, süsenler, afyon çiçekleri ve zambaklar onun tasvirleriyle ölümsüzleşti. Zambak fotoğrafları, 17.yyda oldukça popüler olan ”vanitas” geleneğine göndermeydi. Vanitas resim geleneğinde, zambaklar da dahil, pek çok meyve sebze yaşamın geçiciliğini sembolize eder. (Resim 12)⁴

Resim 12 Robert Mapplethorpe (1946-89) Calla Lily 1986

Kaynak: <https://www.guggenheim.org/artwork/5333>

Günümüz reklam fotoğraflarında natürmort olgusunun etkileri açıkça görülür. “Reklam fotoğrafı ilk olarak iki dünya savaşının arasındaki dönemde kullanılmıştır. İlk kez sanayiciler tarafından 20’li yıllarda reklam amacıyla kullanılmıştır ve o dönemde iyi fotoğrafçı arayışları ortaya çıkmıştır. Bu dönemde reklam fotoğraflarında aç ve ışık gibi unsurlar dikkat çekmiştir. Reklam fotoğrafları ilk olarak broşürlerde daha sonra afişlerde kullanılmaya başlanmıştır. İkinci dünya savaşı sona erdiğinde fotoğrafçılar reklam çekimleri için tüketiciyi göstermeye başlamışlardır ve stüdyo ortamından çıkarak halk arasına girmişlerdir. Böylelikle reklam çekimleri belgesel bir nitelik kazanmıştır. 80’li yıllara gelindiğinde reklam fotoğrafçılığı profesyonel seviyeye ulaşmıştır.”⁵

Reklam fotoğrafçılığı aynı zamanda dünyada gelişen dijitalleşme ile bir meslek dalı haline almıştır. Fotoğrafçılar bu alanda portfolyo oluşturup kendilerine bir pazar oluşturmuşlardır. Bu alanda kullanılan öğeler natürmort sanatının öğelerine benzemektedir. Meyveler, çiçekler, ev eşyaları gibi öğeler fotoğrafçılar tarafından kullanılmıştır. Diaz Wichmann’ın oluşturduğu kompozisyon yıllardan beri süregelen natürmort sanatının izini taşımaktadır. Bu tarz bir fotoğraf aynı zamanda bir dondurma reklamında da kullanılabilir. (Resim13).

⁴ Fotoğrafın Tüm Öyküsü - Juliet Hacking (sy. 520,521)

⁵ <https://edmehravaran.com/reklam-fotografciligi/>

Resim 13 Diaz Wichmann

Kaynak: <https://www.diazwichmann.com/new-lifestyle-advertising/1g11rgpx8t2pli8x156utf0dy63ef0>

Emma Phillipson'ın bir alkol markasının reklam fotoğrafı için yaptığı çalışmada da natürmort sanat akımının izleri görülür. Kompozisyonun sağ tarafında soyulmuş meyve, ortada duran kadeh, yerdeki kabuk tarçın gibi öğeler 18. Yüzyılda natürmort resimde kullanılan öğeler ile benzerlik göstermektedir. (Resim 14).

Resim 14 Emma Phillipson

Kaynak: <http://www.emmaphillipson.com/2019/9/4/fnbd9p36b1889jzg084xklhmg7lkzx-89mez>

“Türkiye’de reklam fotoğrafları ilk olarak 60’lı yılların başlarında görülmüştür. Haluk Konyalı, Yaşar Atan Kazanır, Haydar Volkan ve Gültekin Çizgen gibi fotoğrafçılar ilk reklam fotoğrafı çalışmalarını yapmışlardır. Fakat Türkiye’de teknik imkanlar sebebiyle ilk zamanlar çok hızlı gelişme gösterememiştir. O yıllarda renkli fotoğrafların yıkatılması yurtdışında yapılmaktaydı. İlk çekilen reklam fotoğraflarında günümüzdeki reklam fotoğrafı için önemli olan pek çok husus dikkate alınmamaktaydı. Reklam fotoğraflarında, ürünün kendisi, üretilen tesis ve üreticiler gibi unsurlar yer almaktaydı. Daha sonra firmaların istekleriyle ve gelişen yeni fotoğraf algılarıyla reklam fotoğrafları daha prestijli bir hal almıştır.

Özellikle ilaç sanayide bulunun firmalardan biri olan Pfizer firmasının taleplerinden sonra reklam fotoğrafçılığı hızla gelişme göstermiştir.1963 yılında bu alanda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. 1965 yılındaysa kömür işletmeleri tarafından yapılan fuarlarda büyük boy fotoğraflar kullanılmıştır. O dönemde NCR firması fotoğrafçılarla anlaşarak iç parçaların fotoğraflarını çekirmiş ve fuar alanında bu parçaların ne işe yaradığını insanlara anlatmıştır. Böylelikle reklam fotoğrafçılığının gelişmesi Türkiye’de de hız kazanmıştır. Daha sonra E-3 ve E-4 banyoları Türkiye’de kullanılmaya başlanmıştır.

Banyoların Türkiye’ye gelmesinden sonra fotoğrafçılar fotoğraf baskısı konusunda hız kazanmışlardır. Böylelikle ihtiyaç duyulan diğer cihazlar ve aletler de Türkiye’ye hızlıca ulaşmıştır. ArtDirectors Index kitapları 1980li yılların başından itibaren Türkiye’ye gelmiştir. Bu kitaplarla insanlar bilgilenmiş ve reklam sektörü hızla gelişmiştir. Üreticiler kendi tanıtımları yapılırken daha kaliteli fotoğraflar talep etmeye başlamışlardır. Sürekli artan

bu talepler karşısında reklam ajansları fotoğrafın gücünün farkına varmışlardır. Tüm bu gelişmeler sonucunda 1990lı yıllarda Türk reklam fotoğrafçılığı ciddi aşamalar kaydetmiştir.”⁶

Resim 15 Mehmet Ateş

Kaynak: <https://www.mehmetates.com/>

SONUÇ

Bu çalışmada, literatür taraması, görsel kaynakların araştırılması ve yorumlanması ile makale araştırmalarından ortaya çıkan bilgilere yer verilmektedir. Ortaya çıkan bilgiler 17. Yüzyıldan bu yana natürmort olgusunun hangi dönemde nasıl geliştiği, sanatçıların eserlerini ortaya koyarken hangi sanat akımlarından etkilendikleri ve sanatçıların natürmort fotoğraf çerçevesinde hangi tasarım öğelerini kullandıklarını göstermektedir. Çalışmanın amacı natürmort kavramının çağdaş fotoğraf sanatına olan etkilerini saptamak ve önemini belirlemektir. Ayrıca günümüz reklam fotoğraflarının incelenerek 17. Yüzyılda başlayan natürmort sanat akımının etkilerini göstermektedir. Bu çalışmada 17. Yüzyıldan günümüze uzanan sanat tarihinde natürmort sanatının çeşitli dönemlerdeki genel özellikleri ve kurgusal süreci işlenmiştir. Tüm bu gelişmelerin günümüzde reklam fotoğraflarına kompozisyon ve tasarım olarak etkileri saptanmıştır. 17.yüzyılda resim sanatı ile kendisini gösteren natürmort olgusu, sanayi devrimi ve fotoğrafın icadıyla günümüzdeki reklam fotoğraflarının temelini oluşturmaktadır.

Fotoğrafın icadıyla karşıt görüşler olmasına rağmen toplumun fotoğrafa olan ilgisi, fotoğraf sanatçılarının kendilerini yeni tekniklerle ve bilgilerle sürekli geliştirme isteği, kendilerini fotoğraf sanatı ile ifade edebilmeleri fotoğraf tarihinin temelini oluşturmaktadır. Sanatçılar özellikle natürmort fotoğrafla birlikte oluşturdukları kompozisyon ve estetik anlayışları ile kendine özgü eserler ortaya koyabilmişlerdir. Natürmort fotoğraf sanatçıları için kendi estetik zevkleri çerçevesinde yorumlarını yapabildikleri özgür ve sınırsız bir tür olmuştur. 17.yüzyıl resim sanatında natürmort olgusuna bakıldığında daha çok 'Memento Mori' çerçevesinde dinsel etkilerin baskın olduğu, ölüm fikrini hatırlatan resimlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu dönemde kullanılan objeler daha çok kuru kafa, eriyen mum, gül dalları gibi objeler olmuştur. 18.yüzyıla gelindiğinde dinin etkisinin azalmasıyla sanatçılar daha çok günlük konulara yönelmişlerdir. Yemek masası, meyve sepeti gibi kompozisyonlar bu yüzyılda kullanılmıştır. 20. Yüzyıla gelindiğinde sanayi devriminin etkileri ve fotoğrafın icadıyla natürmort olgusu daha da önem kazanmıştır.

Fotoğraf icat edildiğinden beri önemini her zaman korumuştur. Fotoğraf, insanlar tarafından önemli durumlar için belge niteliğinde kullanıldığı gibi teknolojinin gelişmesiyle ticari faaliyetler için araç olarak da kullanılmıştır. İnsanlar, fotoğraf sayesinde kitlelere mesajlarını ulaştırmışlardır. Bu noktadan sonra insanlar artık duyduğuna değil gördüğüne inanır hale gelmiştir. Fotoğraf, bir habere açıklık getirmek, bir ürünü tüketiciye tanıtmak gibi durumlarda önemli bir araç olmuştur. Günümüzde reklam ve fotoğraf birbirinden ayrılmaz bir ikili olmuşlardır. Reklamın temel amacı kitleleri harekete geçirmek ve tüketiciyi ilk görselelikle etkileyebilmektir. Bu da fotoğraf sanatının reklamlar için önemini göstermektedir. Reklam fotoğrafları incelendiğinde, reklam fotoğrafçılığının gelişmesinden bu yana natürmort olgusunun baskınlığı hissedilebilmektedir. Reklam fotoğrafları, ürünleri daha

⁶ <https://edmehravaran.com/reklam-fotografciligi/>

işlevsel ve cazip gösterebilmek için natürmort kompozisyonlar oluşturmuşlardır. 17.yüzyılda resim sanatında kendisini gösteren natürmort olgusunun etkileri günümüz reklam fotoğraflarında görülebilmektedir. Reklam fotoğrafında kullanılan nesnelere, fotoğraf sanatçısının oluşturduğu kompozisyon birer natürmort örneği durumundadır.

Makalede ele alınan konu olan reklam fotoğrafçılığında natürmort olgusunun etkileri günümüzde olduğu gibi bundan on sene sonra da önemini koruyacaktır. Sürekli gelişen teknoloji ve sanatçıların dindikleri yeni teknikler natürmort fotoğraf sanatını gelecekte de canlı kılacaktır. Natürmort olgusu, birçok fotoğraf sanatının olduğu gibi reklam fotoğrafçılığının da temelini oluşturmaktadır. İnsanlık üretmeye, tüketmeye devam ettikçe bu ihtiyaç hiçbir zaman bitmeyecektir. Natürmort olgusunun ortaya çıktığı 17. Yüzyıldan bu yana baktığımızda, sürekli yenilenen ve dönemin sanat akımlarıyla harmanlanıp kendisini gösteren bir olgu görülmektedir. İlk olarak resim sanatında daha sonra fotoğrafın icadıyla birlikte fotoğraf sanatında gördüğümüz natürmort olgusunun gelecekte de ortaya çıkabilecek yeni sanat akımlarıyla kendisini göstermesi ve çağın ürettiği yeni tekniklere uyum sağlayıp varlığını devam ettireceği beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Ceylan, Tahir. 1988. Fotoğraf, Estetik ve Görüntü Üzerine Denemeler. İstanbul: İFSAK. s. 44

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1. Cilt, 2008: s. 1196

Font-Réaulx, Dominique, de. 2012. Painting and Photography. Paris: Flammarion. s. 184

Hacking, Juliet. 2015. Fotoğrafın Tüm Öyküsü. İstanbul: Hayalperest Yayınevi. s. 9-62-63-64-122-123-520-521

İlkyaz, Atilla, Derya Şahin. 2014. Fotoğrafın Sanat Serüveni. Ankara: İdil Sanat ve Dil Dergisi. c. 3. s.167.

Keser, N. (2009), Sanat Sözlüğü, Ütopya Yayınevi, Ankara: s. 432

Krausse, A. (2005). Rönesans Sanatından Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, (D. Zaptıoğlu ,Çev.), Bern: Literatür Yayıncılık. s. 116-117

Leppert, R. 2009. Sanatta Anlamın Görüntüsü İmgelerin Toplumsal İşlevi. (Çev. İsmail Türkmen), Ayrıntı Yayınları, İstanbul: s. 67-68

Price, Mary. 2014. Fotoğraf. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 48

Özkan Eroğlu, 2003. Resim Sanatı Sözlüğü (Birinci Baskı). Nelli Sanat Evi Yayınları, İstanbul: s. 256

URL: <https://edmehravaran.com/reklam-fotografciligi/>

(Resim 1): <http://stilllifequickheart.tumblr.com/post/5864403843/peter-sion-vanitas-still-life-17th-century>

(Resim 2): [https://en.wikipedia.org/wiki/Basket_of_Fruit_\(Caravaggio\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Basket_of_Fruit_(Caravaggio))

(Resim 3): <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-c/chardin-jean-baptiste-simeon/jean-baptiste-simeon-chardin-kaseli-naturmort-132/>

(Resim 4): <https://www.wikiart.org/en/osias-beert/still-life-with-oysters-and-pastries-1610>

(Resim

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Still_Life_with_Chinese_Bowl_and_Nautilus_1662_Willem_Kalf.jpg

(Resim 6): <https://www.arthipo.com/tr-tr/pablo-picasso-surahi-mum-ve-guvec.html>

(Resim 7): https://en.wikipedia.org/wiki/File:Henri_Rousseau_-_Bouquet_of_Flowers_with_an_Ivy_Branch.jpg

(Resim 8): https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Daguerreotype_Daguerre_Atelier_1837.jpg

(Resim 9): <https://www.magnoliabox.com/products/the-sands-of-time-ql-d-140410-1355>

(Resim 10): <https://collections.vam.ac.uk/item/O1441152/flowers-and-fruit-photographs-fenton-roger/>

(Resim 11): <https://www.moma.org/artists/2358>

(Resim 12): <https://www.guggenheim.org/artwork/5333>

(Resim 13): <https://www.diazwichmann.com/new-lifestyle-advertising/1g11rgpx8t2pli8x156utf0dy63ef0>

(Resim 14): <http://www.emmaphillipson.com/2019/9/4/fnbd9p36b1889jzg084xklhmg7lkzx-89mez>

(Resim 15): <https://www.mehmetates.com/>